

Cornelie van Well

De vier sleutels

Terug in de samenleving

De Tijdstroom, Utrecht

© Cornelia van Well, 2005.
Omslagontwerp: Cees Brake bNO, Enschede.

Uitgegeven door De Tijdstroom Uitgeverij, Postbus 775, 3500 AT Utrecht. E-mail:
info@tijdstroom.nl

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 882, 1180 AW Amstelveen.

Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 90 5898 0898
NUR 752

'Ik kan me geen moordenaar voorstellen die een liefdevolle jeugd heeft gehad.'
Alice Miller

Doorschuiven

Zo'n driehonderd jaar geleden stond de bevaarbaarheid van de Rijn sterk onder druk. Aan onze oostgrens waren ook veel overstromingen. Besloten werd onder meer het Pannerdens Kanaal te graven, een flinke verkorting van de Rijnloop bij Millingen. Alle problemen waren daarmee – dacht men – opgelost.

Dat leek ook zo. Alleen nam het aantal dijkdoorbraken langs de benedenloop van de Rijn, de Lek, enorm toe. In sommige opzichten was het probleem dus niet opgelost, maar doorgeschoven.

Zo is het ook met criminaliteitsbestrijding. De overheid, het rijk voorop, legt het accent op repressie. De cellen worden voller. Minder aandacht krijgen voor- en nazorg. Begin 2004 stootte het ministerie van Justitie, bij wijze van bezuiniging, een groot deel van het reclasseringswerk zelfs af. In 'moeilijke gevallen' wenst Justitie niet meer te investeren. Het zijn de gemeenten die – met heel wat minder geld – dit belangrijke werk moeten overnemen, in samenwerking met de reclasseringsorganisaties.

Het is net als met de loop van de Rijn. Het krachtige, repressieve beleid van de overheid is terecht. Maar wat schiet je er mee op als je dat beleid niet flankiert met hulp aan mensen die uit de bajes komen? Een recent onderzoek van Justitie spreekt boekdelen. 71% van de volwassenen en 78% van de jongeren die in de gevangenis hebben gezeten valt binnen zes jaar in herhaling.

Dit boek van Cornelia van Well geeft niet – zoals ik in dit voorwoord – een bestuurlijke visie op het belang van voor- en nazorg bij de bestrijding van criminaliteit. Dit boek gaat over de mensen zelf; (ex-)gedetineerden, vrijwilligers en medewerkers van Exodus, de rechter, burens van een Exodushuis. Maar wie het leest trekt wel dezelfde conclusie: criminaliteitsbestrijding zonder voor- en nazorg heeft geen zin. Dat is alleen maar doorschuiven.

mr. A.H. Brouwer-Korf
burgemeester van Utrecht

Inhoud

Doorschuiven 6

Inhoud 8

Inleiding 10

De vier sleutels 12

Waarom ik dit boek schreef 13

Deel 1 - Het huis 13

Deel 2 - De mensen 14

Deel 3 - Toekomst 15

Ieder mens heeft recht op een nieuwe kans en recht op hulp 16

Niet in mijn achtertuin! 18

De vier sleutels 19

Wonen 19

Werken 19

Relatie 20

Zingeving 20

Confrontatie 21

Reflectie en inzicht 21

Schuld en schuldbesef 22

Bewustwording 22

Werk 23

Toekomst 24

Het huis 24

Een Exodushuis 26

Een buurvrouw 26

Een medewerker 29

De bewoners 34

De komende man 35

De zittende man 39

De gaande man 46

Een geestelijk verzorger 50

Een buurvrouw 54

---

tDe mensen	58
Het Ouders, Kinderen en Detentieproject	59
<i>Jan</i>	60
<i>Anca</i>	62
<i>Rosita</i>	63
<i>Maria</i>	64
<i>Nog even Jan</i>	65
Een longstay-afdeling	67
<i>Wim</i>	70
<i>Hans</i>	74
Vrijwilligers en een cliënt	79
<i>John</i>	79
<i>Cees</i>	84
<i>An</i>	87
Toekomst	90
Een rechter	91
<i>Vicieuze cirkel</i>	93
<i>Totale veiligheid een illusie</i>	94
Een werkgever	95
Een ex-bewoner en medewerker	98
Twee speciale huizen	101
<i>Een bewoner van Exodus Stoel Drenthe</i>	101
<i>Exodus Venlo</i>	107
<i>Drie moeders</i>	109
Liesje	109
Soraida	112
Susan	114
Nawoord	118

Inleiding

In 2006 is het 25 jaar geleden dat in Den Haag het eerste initiatief tot een Exodushuis werd genomen. Een aantal jaren later werd dit initiatief gevolgd door de oprichting van de stichting ISNA, die zich bezighield met vrijwilligerswerk onder gedetineerden en ex-gedetineerden. Inmiddels zijn deze initiatieven uitgegroeid tot de landelijke organisatie Stichting Exodus Nederland, met twaalf aangesloten lokale Exodusstichtingen, meer dan tien Exodushuizen, en ruim 1000 vrijwilligers die zich in tal van groepen binnen en buiten gevangenissen inzetten.

Exodus heeft zich zo ontwikkeld tot een bloeiende organisatie. Hier geven heel gewone mensen uiting aan de waarde die zij toekennen aan het gegeven dat in onze samenleving het opleggen van vrijheidsstraffen een terechtte, maar vrijwel altijd tijdelijke zaak betreft. Dat heeft doorgaans ook alles te maken met geloven: met de kijk die mensen hebben op andere mensen en op samenleven. Iedereen telt, niemand mag worden afgeschreven, mensen verdienen altijd een nieuwe kans. En laat de samenleving als geheel daar nu ook nog bij gebaat zijn!

Toch mag het bestaan van Exodus niet als vanzelfsprekend worden beschouwd. Sinds het ontstaan van de organisatie bestaat voortdurend de discussie over de financiering ervan. Hoe vervelend dat ook soms kan zijn, het heeft één voordeel: het dwingt Exodus om steeds scherp naar het eigen functioneren te blijven kijken.

Ook dit boek van Cornelia van Well is daar een voorbeeld van. In dit boek wordt op een eerlijke en open wijze verslag gedaan van het werk dat in Exodusverband wordt verricht. Bewoners van Exodushuizen, medewerkers, burenen, vrijwilligers en ex-bewoners, ze passeren allemaal de revue. Geen opsomming van succesverhalen, maar schetsen uit levens van mensen die ieder vanuit hun eigen verleden hun eigen toekomst tegemoet zien. Moge het lezen van dit boek u inspireren tot het leveren van uw eigen bijdrage aan de terugkeer van (ex-)gedetineerden in onze samenleving.

Rien Timmer
Directeur
Stichting Exodus Nederland
www.stichtingexodus.nl